

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

De koerswaarde van de systeemtherapie

Conferentie NVRG

[Zeist, 21 september 2012]

Beatrijs Lens & Jolanthé de Tempe

Het was een actueel en orgineel thema dat in deze tijd van economische crisis en bezuinigingen was gekozen voor de jaarconferentie van de Nederlandse Vereniging voor Relatie- en Gezinstherapie: geld. De niet-materiële bijbetekenissen van geld, geld als thema in relaties en families, maar ook de verhouding van ons vak tot de politiek en zorgverzekeraars. De hoofdboodschap van de dag was: laten wij systeemtherapeuten ons vooral niet zelfgenoegzaam en miskend naar binnen blijven keren, maar bevlogen de sterke kanten en het nut van systeemtherapie naar buiten brengen. Laten we leren de vertaalslag te maken naar politici, beleidsmakers en zorgverzekeraars in voor hen verstaanbare taal. Wacht niet af en treed naar buiten, dan zullen we meer deuren open vinden dan verwacht. Terecht zei medeorganisator Mieke Hartgers: men vraagt wat de NVRG als belangenvereniging eraan doet, maar wij allen zijn de NVRG.

Gráinne Fadden, de belangrijkste genodigde in dit kader, heeft in Birmingham met succes die vertaalslag gemaakt. Haar Meriden Family Programme is een centrum voor training en consultatie dat het werken met families in allerlei sectoren en niveaus op de agenda heeft gekregen. Het is haar gelukt om systeeminterventies breed gedragen te krijgen in Groot-Brittannië.

Maar er gebeurde wat waarschijnlijk de nachtmerrie van iedere conferentieorganisator is: Fadden viel op het laatste moment

uit wegens urgente persoonlijke omstandigheden, zodat de congrescommissie moest improviseren om haar voordracht en workshop te vervangen. Mieke Hartgers en Nico Moleman lieten opnamen zien van het debat over de houdbaarheid van de zorg dat op 3 september was georganiseerd door ZorgLab Molemann. Hierin verwoordden kamerleden van de zes grootste partijen welke thema's – naast beteugeling van de zorgkosten – nu in de belangstelling staan: kleinschalig, op maat, dicht bij huis, gebruikmaken van de kracht van families, toespitsing op probleemgezinnen en degenen die de zorg het meest nodig hebben, bescherming van kwetsbaren en de erkenning van psychische ziektes als echte ziektes.

In een grappige quiz over actualiteit in de ggz, geld en cijfers werd daarna de kennis van verschillende groepen aanwezig op dit gebied getest.

Wat is dan dat vak dat we moeten zien te verkopen? Hoe zit het met alle interne tegenstellingen, zoals de voors en tegens van psychiatrische diagnoses, diagnosebehandelcombinaties, protocollen, effectonderzoek et cetera?

Onder leiding van iemand van buiten het vak vond hierover een discussie plaats tussen de psychiaters/systeemtherapeuten Frank Asmus, Jan Baars en de zaal. Het zou de levendigheid van de discussie ten goede zijn gekomen als Asmus en Baars eventuele verschillen in hun opvattingen wat scherper zouden hebben aangezet. Baars wees er onder andere op dat we te veel bezig zijn met elkaar de maat te nemen wie de meest zuivere systeemtherapie vertegenwoordigt. De conclusie van de debatleider was dat de systeemtherapie kennelijk veel

waardevols te bieden heeft met haar meta-visie op problemen, maar dat men er niet voor moet huiveren in de taal van protocollen, kosteneffectiviteit, bewezen effect en diagnostiek mee te praten. Omdat ook in de NVRG het belang van (effect)onderzoek onderkend wordt, waren bij alle workshops leden van de wetenschapsadviescommissie aanwezig om te bespreken welke eventuele onderzoeksvragen vanuit de workshops geformuleerd konden worden.

Direct in het verlengde van het ochtendthema lag 's middags de workshop van Mieke Hartgers en Nico Moleman, die snel een vervangend programma voor Fadden hadden geïmproviseerd. Subgroepen bereidden als oefening in het 'verkopen' van het vak elk een flitspresentatie voor, waarin in enkele minuten het belang van de systeemtherapie voor politici, beleidsmakers, verzekeraars en families neergezet moest worden. De presentaties werden gefilmd en door een jury beoordeeld. Er is veel in ons vak waarop we trots kunnen zijn, maar het vraagt oefening dit overtuigend en aansprekend over het voetlicht te brengen. Niet zeuren maar doen. Dit project wordt vervolgd.

Wat is de betekenis van geld in families en in de maatschappij? Johan Bastiaensen van de Interactie-Academie in Antwerpen illustreerde hoe de schijnbaar rationele verhouding tot geld vaak emotioneel en relationeel beladen is en de betekenis ervan verandert met de context. Zoals het ruziënd ex-echtpaar dat de dure zelfbetaalde therapieessie gebruikte om uit te maken wie een extra doos kleurpotloden voor de dochter zou moeten bekostigen. Met een serie spreekwoorden over geld – waaronder 'voor geld gaat zelfs de hemel open' – gaf hij ons taal om binnen de spreekkamer daadwerkelijk over geld te gaan spreken. De Marokkaans-Nederlandse schrijver Mohammed

Benzakour sloot aan met een indringend jeugdverhaal over de symbolische rol die geld speelde in zijn kindertijd in twee culturen. *'Het fenomeen "Sinterklaas" was sowieso niet aan mijn ouders besteed. Ik kan me herinneren dat ik als kleutertje keurig iedere decemberavond dat het volgens de juf mocht, mijn schoen zette. Met een wortel erin. En de volgende ochtend was zowel de schoen als de wortel weg.'*

Geld en culturele diversiteit kwam ook op een pakkende en praktische manier aan bod in de workshop 'Some people are so poor that they only have money', verzorgd door Nel Jessurum en Anna de Voogt. De deelnemers werden uitgenodigd zich vanuit verschillende familieposities en diverse culturen in te leven in dilemma's en culturele betekenissen die gezinsleden en therapeuten tegenkomen bij ingrijpende gebeurtenissen binnen de familie, zoals een faillissement. Het bewustzijn van de, soms onzichtbare, invloed van de familiecultuur werd daarbij vergroot. In de workshop werd jammer genoeg onvoldoende de stap gemaakt naar de implicaties voor de therapeutische praktijk.

De conferentie was mede bedoeld als eerbetoon aan Alfred Lange voor de wijze waarop hij bijna twintig jaar zijn bijzonder hoogleraarschap relatie- en gezinstherapie aan de universiteit van Amsterdam invulde, en met zijn voortdurende pleidooi voor wetenschappelijke onderbouwing die bijdraagt aan de verantwoording van ons vak. Op verzoek van Lange was Dirk de Wachter uitgenodigd, psychiater en systeemtherapeut uit Leuven – oftewel 'verdrietdokter', zoals zijn dochtertje hem vroeger noemde. Hij nam ons 's middags in een bevlogen lezing mee in de huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Steeds meer mensen vallen buiten de boot, met als gevolg oplopende kosten in de psychiatrie. Hij schetste de

De koerswaarde van de systeemtherapie

psychologisering, 'Swaabalisering' en medicalisering van het gewone leven waarin ook verdriet en ongeluk voorkomen. Waarin ongeluk als ziekte wordt beschouwd, ziekte actie vereist en actie leidt tot het voorschrijven van pillen. De oplossing van de stijgende kosten van de psychiatrie ligt volgens De Wachter niet in het verkorten, protocolleren en verminderen van de behandelingen. 'Niet actie is het antwoord op lijden aan het leven, maar goede zorg; waarin ruimte is voor gehechtheid, voor grote bogen van heden naar verleden en weer terug; waarin mensen welkom zijn als het leven moeilijk is en de dokter het soms ook niet weet, maar aanwezig blijft en mee-leeft. Waar men komt tot "wovon mann nicht sprechen kann". Zorg vanuit waarden die zich niet laten beperken tot economische waarde.'

Een debat tussen Alfred Lange en systemisch organisatieconsulent Joep Choy, oud-

voorzitter van de NVRG, moest licht werpen op de vraag 'Wie bepaalt de koers van de systeemtherapie in het huidige tijdsgewricht?' Wij (en veel anderen in de zaal) hadden graag de visie van de twee 'grand old men' op deze vraag gehoord. Jammer genoeg won entertainment hier van inhoud. Grappig was wel weer de parodie op circulair vragen die hierbij werd opgevoerd.

Al met al een boeiende dag, vooral door het actuele onderwerp. Inhoudelijk had iets strenger op het thema kunnen worden afgestemd en de hoeveelheid amusement had wat minder gekund.

Beatrijs Lens-van den Berg is gz-psycholoog en systeemtherapeut i.o., werkzaam bij het Dr. Leo Kannerhuis, centrum voor autisme.
E-mail: b.lens@leokannerhuis.nl.

Jolanthe de Tempe is sociologe, systeemtherapeut en opleider, werkzaam bij MoleMann Mental Health in Almere.

Emotionally focused family therapy – Helping families secure their future

Masterclass door Jim Furrow & Berry Aarnoudse

Safety and discovery in attachment-focused family therapy

Masterclass door Dan Hughes

Georganiseerd door Stichting EFT Nederland.
[Leiden, 8 & 10 november 2012]

Jolanthe de Tempe

Het emotie- of hechtingsgericht werken met ouderkindrelaties is de afgelopen jaren steeds meer tot ontwikkeling gekomen. Het tweede Nederlandse EFT-congres op 9 november 2012 (waarvan in het volgende nummer verslag wordt gedaan) werd voorafgegaan en gevolgd door twee workshops op dit gebied. Twee stromin-

gen kwamen daarin aan bod: enerzijds *emotionally focused family therapy* (EFFT) van Jim Furrow, Gail Palmer en collega's, en in ons land Berry Aarnoudse, en anderzijds *attachment-focused family therapy* (AFFT) van Dan Hughes.

EFFT is voortgekomen uit Sue Johnsons EFT voor paren. De versie voor paren is gedurende lange tijd uitgekristalliseerd tot een helder model, maar in haar basisboek (Johnson, 2010) staat de aanpak van gezinnen vanuit dit perspectief nog in de kinderschoenen. In de workshop van Furrow en Aarnoudse bleek ook dit model intussen verder ontwikkeld te zijn. Om daar echt zicht op te krijgen kijken geïnteresseerden reikhalzend uit naar het handboek EFFT dat Furrow in de maak heeft en dat de Stichting EFT Nederland in vertaling uit wil brengen zodra het uitkomt.